

Stap 2 plus (internationale versie)

2 Mat in een / Dubbelschaak: A

- 1) 1. ♖e8#
- 2) 1. ... ♖b1#
- 3) 1. ... ♘g3#
- 4) 1. ... ♙xc3#
- 5) 1. ♙xd5#
- 6) 1. d8♗#
- 7) 1. ♘f7#
- 8) 1. ♘f8#
- 9) 1. ♘xd6#
- 10) 1. ... exd4#
- 11) 1. ♖c7#
- 12) 1. ♖c4#

3 Mat in een / Dubbelschaak: B

- 1) 1. ♘b4#
- 2) 1. ... ♖f3#
- 3) tekening
- 4) 1. ♘d7#
- 5) 1. ♙g5#
- 6) 1. ... ♘f3#
- 7) 1. ♘e4#
- 8) 1. ... ♖xg3#
- 9) 1. ♘d6#
- 10) 1. ♙xb5#
- 11) 1. ... ♖c2#
- 12) 1. ♖e7#

4 Mat / Jager erbij halen: A

- 1) 1. ♗d5 → 2. ♗f7#
- 2) 1. ♗f7 → 2. ♗g8#
- 3) 1. ♗h6 → 2. ♗g7#
- 4) 1. ♗g6 → 2. ♗h7#
- 5) 1. ♗d3 → 2. ♗h7#
- 6) 1. ... ♗g4 → 2. ... ♗xg2#
- 7) 1. ♗g2 → 2. ♗xg7#
- 8) 1. ♗h6 ♗xf6 2. ♗f8#
- 9) 1. d5 → 2. ♗g7# (1. ♗c5? ♘d7)
- 10) 1. ♖h1 → 2. ♖h8#
- 11) 1. ♙h3 → 2. ♙f1#
- 12) 1. ♘d5 → 2. ♖c7#; 1. ... exd5 2. exd5#

5 Mat / Helper erbij halen: A

- 1) 1. ... ♘h4 → 2. ... ♗g2#
- 2) 1. ♘f6 ♙g7 2. ♗h7#
- 3) 1. ♙b7 → 2. ♖a8#
- 4) 1. ♖a1 → 2. ♗a8#
- 5) 1. ♙h6 → 2. ♗g7#; 1. ... ♘f5 2. ♗xd8+
- 6) 1. ♘g5 → 2. ♗xh7#
- 7) 1. ... f3 → 2. ... ♗g2#; 2. ♖g1 ♗h4#
- 8) 1. ♙g6 → 2. ♗h7#
- 9) 1. ♙c5 → 2. ♗e7#
- 10) 1. h3 → 2. ♙g4#; 1. ... f5 2. ♙e8# (2. ♙xf5? ♗c7+)
- 11) 1. ♗f7 → 2. ♗d7#
- 12) 1. ♖e7 → 2. ♗xg7#; 1. ... ♗xf7 2. ♖xf7#

6 Mat / Bewaker erbij halen: A

- 1) 1. ... ♙g3 → 2. ... ♖d1#
- 2) 1. ♗g7 → 2. ♖f8#
- 3) 1. ... b3 → 2. ... ♖a1#
- 4) 1. ♙g3 → 2. ♘g5#
- 5) 1. d6 → 2. ♗h8#; 1. ... g6 2. ♗xf7#
- 6) 1. ♖f1 → 2. ♗h8#
- 7) 1. ♙f6 → 2. ♖h8#
- 8) 1. ... ♘f4 → 2. ... ♗h1#
- 9) 1. ♙b4 → 2. ♖d6#
- 10) 1. f4 → 2. ♖f7#; 1. ... ♙e6 2. ♘h7#
- 11) 1. ♘b6 → 2. b4#
- 12) 1. ♖d7 → 2. ♖2d6#

7 Samenwerking (♖♖) #2: A

- 1) 1. ♖2g4
- 2) 1. ♖b2 ♙d1 2. ♖f1#
- 3) 1. ♖h7 ♙e8 2. ♖g8#
- 4) 1. ♖e3 ♙g1 2. ♖e1#
- 5) 1. ♖c6 ♙f5 2. ♖d5#
- 6) 1. ♖hf2 ♙e5 2. ♖e3# (2. ♖e2#)
- 7) 1. ♖b5 ♙d6 2. ♖f6#
- 8) tekening
- 9) 1. ♖h7 ♙f5 2. ♖h5#
- 10) 1. ♙a5 ♙h3 2. ♖h1#
- 11) tekening
- 12) 1. ♖e7 ♙d1 2. ♖d3#

8. Aftrekschaak: #2

- 1) 1. ♖e6 ♜f8 2. ♙f6#
De batterij is er al dus de zwarte koning mag niet ontsnappen. Het aftrekschaak met de looper bewaakt veld g7.
- 2) 1. ♜g3 ♜xh2 2. ♜g1#
Oppassen voor pat (1. Tc1?). De torenzet dwingt de koning in de batterij.
- 3) 1. ♙a4 ♜xa2 2. ♙xc2#
Geen batterij omdat ♖a2 in de weg staat. Na de loperzet moet zwart slaan en de a-lijn openen.
- 4) 1. h5 g6 (1. ... g5 2. hxg6#) 2. hxg6#
Een andere manier om een lijn te openen: een slagzet met de h-pion afdwingen.
- 5) 1. ♜a4 c1♚+ (1. ... b5 2. ♜xb5#) 2. ♜c6#
De batterij neerzetten en het aftrekschaak heft het schaak op.
- 6) 1. ♙d4 ♜xb4 2. ♙xb6#
Net als in stelling 3 is de tegenstander na de eerste zet in tempodwang (of zetdwang) en moet mat mogelijk maken. Dat geldt ook voor de volgende stellingen.
- 7) 1. ♙e1 ♜g1 2. ♙xg3#
- 8) 1. ♜h2 ♜h5 2. ♜g3#
- 9) 1. ♜f3 ♜h5 (1. ... ♜h3 2. ♜h6#) 2. ♜g3#
- 10) 1. ♙c3 b4 (1. ... ♜a3 2. ♜xb5#) 2. ♜b6#
- 11) 1. ♜xe2 ♜h2 (1. ... h2 2. ♜a1#) 2. ♜f1#
Zwart moet in de batterij gaan staan of de h-pion het vluchtveld h2 voor zijn eigen koning afnemen (blokkeren is de naam).
- 12) 1. c8♙ (1. c8D is pat) 1. ... ♜xg8 2. ♙f5#

9 Pionneneindspel / Speel de beste zet: A

1) 1. b4	8) 1. ... c2 (1. ... b2? 2. h7 b1♚ 3. h8♚+ ♚b8
2) 1. ... h3	4. ♚h1+) 2. h7 c1♚+
3) 1. f7 ♜xf7 2. ♜d5	9) 1. f4+ ♜xf4 2. ♜xd6
4) 1. g3 (1. gxh3 f4)	10) 1. b8♚+ (1. g8♚? g1♚+) 1. ... ♜xb8 2. f8♚+
5) 1. ♜a6	11) 1. h3 ♜g3 2. ♜xh6 ♜xh3 3. g5
6) 1. ... ♜c5 (1. ... ♜xc4? 2. ♜b6)	12) 1. h5 (1. f5? h5)
7) 1. ♜f4 ♜g2 (1. ... ♜e2 2. ♜xe4) 2. ♜xg4	

10 Pionneneindspel / Speel de beste zet: B

1) 1. ... ♜b8	8) 1. ♜e2 of 1. ♜e1
2) 1. b4 ♜g3 pat	9) 1. ... h5 2. gxh5 ♜xh5 3. ♜c4 ♜g4
3) 1. ... g6	10) 1. ♜f8 h2 2. g7 h1♚ 3. g8♚+
4) 1. ... a5	11) 1. ... ♜e5 2. ♜xb7 (2. c5 ♜d4) 2. ... ♜d4
5) 1. g5 fxg5 2. fxg5	12) 1. ♜d3 (1. cxb5 ♜xd5) 1. ... bxc4+(1. ... b4 2.
6) 1. ... g4 2. hxg4 ♜xg4	♜c2) 2. ♜xc4
7) 1. ♜f1	

11 Opening / Mix: A

- 1) c2-c3
Deze pionzet is de beste van de drie. De looper kan niet naar c5 (waar de looper actief zou staan) want d4 wint dan nog een tempo. De zetten 1. ♜c3 en 1. ♙d2 zijn niet slecht.
- 2) ♚f3-g3
Twee keer met hetzelfde stuk spelen is goed als er een duidelijk voordeel te halen valt. De dame valt twee pionnen aan. De zet 1. ♙e3 is beter dan 1. ♜d5.
- 3) ♜g8-f6
Ontwikkelen is het beste. Het dameschaak kan wit goed met 2. ♙e3 beantwoorden. De dame staat dan op e7 zijn eigen looper in de weg. Slaan op f3 is een slechte zet. De penning is nuttig voor zwart.
- 4) ♙f8-g7

Zwart moet ontwikkelen. De loperzet bereidt 2. ... ♖ge7 voor. Ineens kan deze paardzet niet: ♘f6#. Ook 1. ... ♙g4 heeft na h3 niet veel om het lijf en is tijdverlies.

5) ♙d1-d2

Na 1. g3 ♘f3# staat wit mat. Slaan op d4 komt niet in aanmerking omdat na 1. ... cxd4 het paard naar b1 terug moet (2. ♘b5 ♙a5+)

6) ♙d4-d3

De logische plaats voor de dame. Op e3 staat zij de loper van c1 in de weg. Op d1 moet de dame opnieuw ontwikkeld worden.

7) ♘c6-d4

Prima zet. Er dreigt ♘xc2+ en verder maakt de zet veld c6 vrij zodat het irritante paard van d5 weggejaagd kan worden. Na 1. ... ♘f6 is 2. ♙g5 lastig. Die zet is ook na 1. ... ♙e6 vervelend (2. ... f6 3. ♘xf6+)

8) ♘f3-g5

Zwart kan f7 niet dekken.

9) ♘g8-f6

Ontwikkelen is juist. Slaan op d4 helpt alleen maar de witte ontwikkeling en 1. ... ♙f6 is slecht vanwege 2. ♘db5.

10) c2-c3

De natuurlijkste zet. Ook 1. ♘xd4 is een goede zet. De stelling komt nog wel eens voor omdat trainers hun leerlingen dit valletje aanbevelen. Na 1. ♘xe5 ♙g5 2. ♘xf7 ♙xg2 3. ♚f1 ♙xe4+ 4. ♙e2 ♘f3# staat er een punt voor zwart op het scorebord.

11) ♙d1-e2

Wint een pion na 1. ... ♙e7 2. ♙xe4 d6. Na het meest gespeelde antwoord 1. ... ♘f6 beslist 2. ♘c6+. Niets brengt 1. ♙f3 ♘f6. De pionzet is te tam.

12) c6-c5

Heel sterk omdat wit niet mag slaan (... ♙b4+). De loper op h6 kijkt tegen een goed gedekte pion aan. Op d6 staat de loper beter.

12 Opening / Speel de beste zet: A

1) 1. ♚xd1

2) 1. ♘c3

3) 1. ♙e2

4) 1. dxe5 ♙xf3 2. ♙xf3 dxe5 3. ♙c4

5) 1. ♙a3

6) 1. d6 ♙f8 2. ♙e2+

7) 1. ... d4 2. ♘e4? ♘xe4 en 3. ... ♙b4+

8) 1. ♘g5

9) 1. exd4 (1. ♘xd4 ♙a5+; 1. ♙xd4 ♘c6)

10) 1. e4

11) 1. ... d5

12) 1. ... e6! (1. ... ♚c8? 2. ♘f6+)

13 Opening / Tactiek: A

1) 1. ♙b5+ (dubbele aanval: dame)

2) 1. ... ♙b4 (penning)

3) 1. ♘xf6+ (uitschakelen verdediging: slaan+hout)

4) 1. ... ♘f3+ 2. gxf3 ♙xd4 (aftrekaanval)

5) 1. ♙xf7+ (uitschakelen verdediging: slaan+hout)

6) 1. ♙a4+ (dubbele aanval)

7) 1. ♙h5

8) 1. ♙xc6+ bxc6 2. ♙xd4

9) tekening

10) 1. ♘c6 (dubbele aanval: paard)

11) 1. ... ♙h4+ (dubbele aanval: dame)

12) 1. ♙b5 (penning)

14 Opening / Tactiek: B

1) 1. ... ♙xc3+ 2. bxc3 ♙xd5 (uitschakelen verdediging: slaan+hout)

2) 1. ♘e6+ fxe6 2. ♙xd8+ (aftrekaanval)

3) 1. h6 (uitschakelen verdediging: weggagen+hout)

4) 1. ... ♙b4+ (dubbele aanval: dame)

5) 1. ♙g5 (penning)

6) 1. ... ♙xd4 (uitschakelen verdediging: slaan+hout)

7) 1. e5 dxe5 2. ♙xc6 (aftrekaanval)

8) 1. ... ♙xd4+ (uitschakelen verdediging: weglokken+hout)

9) 1. ♙h5+ (dubbele aanval: dame)

10) 1. ... ♙g5 (penning)

11) 1. ♙xf6 ♙xf6 2. ♘xd7 (uitschakelen verdediging: slaan+hout)

12) 1. c5 bxc5 2. ♙xa6 (aftrekaanval)

15 Opening / Tactiek: C

- 1) 1. f4 (uitschakelen verdediging: weggagen+hout)
- 2) 1. ♖e1+ ♙e7 2. ♚xa5 (dubbele aanval: dame)
- 3) 1. ♚e1 (penning)
- 4) 1. ... ♗xf3+ 2. ♖xf3 ♖xg5 (uitschakelen verdediging: slaan+hout)
- 5) 1. ... ♙b4+ 2. ♖d2 ♙xd2+ (aftrekaanval)
- 6) 1. ♗h5 (1. ♗d5 ♙xg3+) 1. ... ♖xd4 2. ♙xf4
- 7) 1. ♖c4 (dubbele aanval: dame)
- 8) 1. ... ♙f4 (penning)
- 9) 1. ♗h4 (uitschakelen verdediging: weggagen+hout)
- 10) 1. dxc5 ♖xc5 2. ♖xg4 (aftrekaanval)
- 11) 1. ♗xf6+ (uitschakelen verdediging: slaan+hout)
- 12) 1. ... ♖f5 (dubbele aanval: dame)

16 Opening / Tactiek: D

- 1) 1. ♙h3 (penning)
- 2) 1. ... ♙xf3 (uitschakelen verdediging: slaan+hout)
- 3) 1. ... ♗xd4 2. ♗xd4 ♖xc1+ (2. ♖d1 ♗xf3+ en ♖xe5+) (aftrekaanval)
- 4) 1. ... ♙f4 (uitschakelen verdediging: weggagen+hout)
- 5) 1. ... ♖c5 (penning)
- 6) 1. ♖b3 (penning)
- 7) 1. ... ♗xe3 (uitschakelen verdediging: slaan+hout)
- 8) 1. ... ♗b6 2. ♙b3 ♖xd6 (aftrekaanval)
- 9) 1. ♗a5 (uitschakelen verdediging: weggagen+hout)
- 10) 1. ♖d5 (dubbele aanval: dame)
- 11) tekening
- 12) 1. ♗c4 ♖d5 2. ♙xe7 (uitschakelen verdediging: weggagen+hout)

17 Opening / Tactiek: E

- 1) 1. ♙b5+ ♗d7 2. ♖xd5 (aftrekaanval)
- 2) 1. ♙xc6+ bxc6 2. ♖xb4 (uitschakelen verdediging: slaan+hout)
- 3) 1. ... ♖f6 2. f3 ♖xa1 (dubbele aanval: dame)
- 4) 1. ♖c3 (penning)
- 5) 1. b4 (uitschakelen verdediging: wegglokken+hout)
- 6) 1. ♙b5+ c6 2. ♖xd5 (aftrekaanval)
- 7) 1. ♙xc6 dxc6 2. ♗xb4
- 8) 1. ... ♖e5 (dubbele aanval: dame)
- 9) 1. ... ♙a4 (penning)
- 10) 1. ♙xd7+ (uitschakelen verdediging: wegglokken+hout)
- 11) 1. ♙e4 ♗xe4 2. ♖d8#
- 12) 1. ... ♙xc4 2. ♙xc4 ♗xb6 (uitschakelen verdediging: slaan+hout)

18: Schaak opheffen: A

- 1) 1. ♙f2+ (materiaalwinst)
- 2) 1. b4 e5 2. ♖c3 (materiaalwinst)
- 3) 1. ... ♗f8 (1. ... ♗h6 ♚h1#)
- 4) 1. ♙d2 (anders 1. ... ♖xg5)
- 5) 1. ♚f1+ (materiaalwinst); Na 1. ♗f1 redt zwart zich met het dekken van ♗c6 (1. ... ♚c1) of ♗f1 blijven aanvallen (1. ... ♚abc1).
- 6) 1. ... c6 2. ♖xa5 ♗xc2# (mat)
- 7) 1. ♗h1 (1. ♗g2 ♗xe1+) (materiaalverlies voorkomen)
- 8) 1. ... ♗f7 (1. ... ♗h8? 2. ♗g6#) (mat vermijden)
- 9) 1. ♗f2 (anders 1. ... ♙a6)
- 10) 1. ... ♗h8 (1. ... ♗f8 2. ♙xa3#) (mat vermijden)
- 11) 1. ♚e1 (materiaalwinst, de dame heeft geen veld)
- 12) 1. ♖xf2 (1. ♗c1 ♚g1#) (mat vermijden)

19 Schaak opheffen: B

- 1) 1. ... ♗f8 (1. ... ♗h8? 2. ♚xg6#)
- 2) 1. ... ♗f8 (1. ... ♗xf6 2. ♗e4#) 2. ♗ce4 ♗f7
- 3) 1. ... ♚f8 (1. ... ♚xe8? 2. ♚xe8+ ♚f8 3. ♚xf8#)
- 4) 1. ♙f3 (1. ♙xf1 pat) 1. ... ♖a1 2. ♚h5#
- 5) 1. ... ♗f6 (1. ... ♗f5 2. ♗e3+; 1. ... ♗f7 2. ♗e5+; 1. ... ♗xd5 2. ♗b6+; 1. ... ♗d7 2. ♗b6+/♗e5+)
- 6) 1. ... ♖xe5+ (anders 2. ♗xg4) 2. dxe5 ♙xd1
- 7) 1. ... ♗xd7 (1. ... ♖xd7? 2. ♖xg5)
- 8) 1. ♗d5 (1. ♗g1 ♚e1#; 1. ♗f1 ♖h1#) 1. ... ♖xg7 2. ♖xg7
- 9) 1. ♙e3 (1. ♖d4/e3 ♙c5) 1. ... ♙c5 2. ♙xc5 ♖xc5+ 3. ♖d4
- 10) 1. ♖e2 (1. ♙e2 ♖xc5)
- 11) 1. ... ♗xf6 (1. ... ♖xf6 2. ♚xh5+)
- 12) 1. ... ♙g4 (1. ... ♗h8 2. ♖xf8#) 2. ♚xg4+ ♗h8

20 Schaak opheffen: C

- 1) 1. ♗c4+ (1. ♗b1 ♖b3+ 2. ♙b2; 1. ♗b2 ♖b3#) 1. ... ♗a6 2. ♖a5#

- 2) 1. ♖xe6+ (1. ♜f1 ♖h1#; 1. ♜d3 ♜e3+ 2. ♜d2 ♖xc4) 1. ... ♖xe6+ 2. ♙xe6+
- 3) 1. ♜c3 (dekt het paard)
- 4) 1. ♘g5 (1. ♜e2? ♙b5+ 2. ♜d1? ♖xa1#) 1. ... ♙xg5+ 2. f4
- 5) 1. ♘e1 (1. ♜e1 ♜d1+ 2. ♜xd1 ♜xd1+ 3. ♜a2 ♙c4#) (1. ♜a2 ♙c4#)
- 6) 1. ♜a1 ♜xb7 (1. ... ♜d8 2. g8♖+ ♙xg8 3. b8♖+ ♜xb8) 2. g8♖+ ♙xg8
- 7) 1. ♜d1 (1. ♙g1 ♖xa1; 1. ♖xc1 ♜xc1+ 2. ♙g1 ♙c5) 1. ... ♖xa1 2. ♜xa1
- 8) 1. ... ♖e7 (anders slaat wit op b2) 2. fxe7 ♙g7
- 9) 1. ♜f1 (1. ♜e2 ♖xd5; 1. axb4 ♖xd5; 1. ♘d2 ♖xd5)
- 10) 1. ♜f4 (1. f3 ♘xd5; 1. ♜h4 g5#; 1. ♙f3 ♘xd5)
- 11) 1. ... ♜h7 (1. ... ♜xd8? 2. ♜xd8+ ♜h7 3. ♜h8#)
- 12) 1. ... ♖xg8 (1. ... ♜xg8 2. ♜g1) 2. ♜a8 ♜c8

21 Speel de goede slagzet: A

1) 1. ... fxe6 (1. ... ♜xe6 2. ♖g7#)	8) 1. ♙xd1 (1. ♜axd1 ♙xf3)
2) 1. axb4 (1. ... cxb4 2. ♙xa1)	9) 1. ... ♘xf6 (1. ... ♙xf6 2. ♖h7#; 1. ... hxg5 2. ♙xe7)
3) 1. hxg4#	10) 1. cxb3 (1. axb3 ♖c1+)
4) tekening	11) 1. ♜xb4 (anders valt ♜a1)
5) tekening	12) 1. dxc4 (anders loopt de a-pion door)
6) 1. ... ♘xe6 (1. ... ♜xe6 2. ♖g7#)	
7) 1. cxb3 (1. axb3 ♜xc2)	

22 Verdedig tegen herdersmat: A

1) 1. ... dxe5	7) 1. ... e6
2) 1. ... ♘f6 of 1. ... ♘g5 (1. ... d5 2. ♖xf7#)	8) 1. ... ♘f6
3) 1. ... d5 is beter dan 1. ... ♖e7)	9) tekening
4) 1. ... g6	10) 1. ... f5 (1. ... ♘e5 2. ♖f6)
5) 1. ... ♖xd5 (1. ... ♙xf2+ 2. ♜e2 ♖xd5 3. ♙xd5)	11) 1. ... d5
6) 1. ... ♙e6 (1. ... ♘f6 2. ♙xf7#)	12) 1. ... d5 2. exd5 e4

23 Geef veilig schaak: A

1) Voorbeeld: ♜d5-d3-h3-h2+	7) ♜d8-f8-f7-b7+
2) ♜a6-a1-f1-f7+	8) ♜g3-h3-h7-f7+
3) ♜h3-a3-a1-b1+	9) ♜e1-e8-b8-b5+
4) ♜a6-a1-c1-c3+	10) ♜h3-h4-g4-g1+
5) ♜d2-d1-c1-c4+	11) ♜a7-a5-c5-c8+
6) ♜g8-b8-b2-a2+	12) ♜b5-b8-d8-d7+

24 Geef veilig schaak: B

1) ♙c1-b2-g7-f8+	7) ♙e7-b4-e1-f2+
2) ♙e4-g2-h3-c8+	8) ♙a4-d1-h5-f7+
3) ♙d1-c2-b1-a2+	9) ♙b6-e3-c1-b2+
4) ♙c6-d7-h3-f1+	10) ♙b6-g1-h2-e5+
5) ♙d5-c6-a4-c2+	11) ♙d8-b6-g1-h2+
6) ♙a5-b6-a7-b8+	12) ♙f8-g7-e5-g3+

25 Geef veilig schaak: C

1) ♖g2-c2-c3+	7) ♖f4-f1-d1+
2) ♖h2-a2-a8+	8) ♖d2-a5-b5+
3) ♖c7-b7-a8+	9) ♖b7-a7-a2+
4) ♖f1-f8-g8+	10) ♖f6-a1-h1+
5) ♖c7-g3-h4+	11) ♖a4-a2-h2+
6) ♖f1-a6-a7+	12) ♖h8-a8-a1+

26 Kies de veilige weg naar ●: A

- 1) Voorbeeld: ♖g6-b6-b1-g1
- 2) ♖c1-c3-b3-b6
- 3) ♖b2-b3-g3-g8-h8
- 4) ♙g2-f1-a6-c8-d7
- 5) ♙f2-b6-d8-f6-h8
- 6) ♗a1-a8-h1-h2
- 7) ♜b3-c5-b7-d6-f7-h8
- 8) ♜b3-d4-b5-d6-f7-h8
- 9) ♜b3-d4-f3-h2-g4-h6-f7-h8
- 10) ♙b5-d7-g4-d1-c2-b1
- 11) ♜c2-e1-g2-f4-e2-c3-b5-c7-a8
- 12) ♙b2-c1-d1-e2-e3-f4-e5-e6-e7-f8

27 Kies de veilige weg naar ●: B

- 1) ♙b1-a2-a3-b4-a5-b6-a7-a8
- 2) ♙d2-e1-f1-g2-g3-h4-g5-h6
- 3) ♙c1-b1-a2-a3-b4-a5-a6-a7-b8-c8-d8-e8-f7
- 4) ♙c1-b2-b3-c4-d4-e5-e6-f7-f8
- 5) ♙e8-d8-c8-b8-a7-b6-a5-b4-a3-b2-c1-d2-e1-f2-g1
- 6) ♙b4-c3-d2-e1-f2-g1-h2-h3-g4-f4-e5-f6
- 7) tekening
- 8) tekening
- 9) ♙g7-h6-g5-f5-e5-d6-c5-b5-a4-b3-c2-d2-e1-f1-g1
- 10) tekening
- 11) tekening
- 12) ♙g1-f2-e2-d2-c3-d4-c5-c6-d7-e6-f6-g5-h4-h3

28 Matplanner: A

- 1) Voorbeeld
- 2) ♗c6 ♙g5#
- 3) ♙g5 ♜f6#
- 4) ♖e4 ♙b7#
- 5) ♙g2 ♗e4#
- 6) b3 ♗c4#
- 7) ♙a8 ♗b7#
- 8) ♖b5 ♜b2#
- 9) ♖g4 ♗a5#
- 10) ♙a5 ♗d5#
- 11) ♗d5 g3#
- 12) ♗b2 ♗b4#

29 Matplanner: B

- 1) ♗f8 ♗b4#
- 2) ♗c4 ♗e4#
- 3) e3 ♗a5#
- 4) ♙a6 ♜d3#
- 5) ♗e6 g4#
- 6) ♗b8 ♜e5#
- 7) ♗f8 ♗h6#
- 8) ♗e6 ♜h3#
- 9) ♙e4 ♜f4#
- 10) ♙h5 ♗h2#
- 11) g8 ♜ ♖g5#
- 12) ♜e6 ♖e1#

30 Sla alle zwarte stukken: A

- 1) tekening
- 2) ♗a2xb1xb2xg7
- 3) ♗c4xf7xf5xg4xh3
- 4) ♙f7-e7-d8-c7xc6-d5xe4
- 5) ♗b4xf8xf5xd3
- 6) ♖e7xe4xd4xd2
- 7) h4 hxg5 f5 fxe6 e7 e8 ♜ ♜xg7
- 8) ♙e4xe3xe2 ♖xb5
- 9) ♖e5xe3xe2 ♙xb5
- 10) ♜xb2-d3xc5xe6
- 11) ♙d7xg4 ♙e2xd3xg6
- 12) ♜f2-h1-g3-f1-h2-f3-h4-g2-f4xe6xc7xd5

31 Mat bedenken (♗♜): A

- 1) ♗a3 / ♜d2
- 2) ♗b7 / ♜c4
- 3) ♗h5 / ♜e7
- 4) ♗e1 / ♜c2 (♜d3 is een illegale stelling)
- 5) ♗c7 / ♜f4
- 6) ♗d6 / ♜h6
- 7) ♗a7 / ♜b6
- 8) ♗d1 / ♜e6
- 9) ♗e3 / ♜e7
- 10) ♗e6 / ♜g6
- 11) ♗c4 / ♜g4
- 12) ♗a5 / ♜d8

32 Mat bedenken (♗♙): B

- 1) ♗a8 / ♙c6
- 2) ♗h4 / ♙d5
- 3) ♗a7 / ♙c5
- 4) ♗d4 / ♙h3 Zet ♙c3 op d3 en bedenk nog twee andere matbeelden.
- 5) ♗e5 / ♙b5

- 6) ♖g1 / ♜d1
- 7) ♖e6 / ♜b6
- 8) ♖g6 / ♜h6
- 9) ♖g4 / ♜d4

- 10) ♖e7 / ♜e3
- 11) ♖d8 / ♜d5 (♜a8 is een illegale stelling)
- 12) ♖d5 / ♜d8

33 Mat bedenken (♚♜): C

- 1) ♚b5 / ♜c3
- 2) ♚b5 / ♜a3; ♚b5 / ♜d6
- 3) ♚e7 / ♜e6
- 4) ♚c5 / ♜d3
- 5) ♚c6 / ♜e7
- 6) ♚a6 / ♜a3
- 7) ♚e5 / ♜f7
- 8) ♚d5 / ♜d2
- 9) ♚b5 / ♜c3
- 10) ♚f7 / ♜g6
- 11) ♚e7 / ♜a7
- 12) tekening

34 Mat bedenken (♜♜ / ♜♜ / ♜♜): D

- 1) ♜g3 / ♜f5
- 2) ♜b4 / ♜d1
- 3) ♜f3 / ♜e3
- 4) ♜f5 of ♜f7 / ♜h8 (laatste zet h8♜ of gxh8♜)
- 5) ♜c6 / ♜d7
- 6) ♜c5 / ♜c7
- 7) ♜c5 / ♜c7
- 8) ♜e5 / ♜h6
- 9) ♜f3 / ♜c3
- 10) ♜f3 / ♜g3
- 11) ♜h6 / ♜e6
- 12) ♜f4 / ♜e4

35 Mat bedenken (♚ of ♜ of ♜): E

- 1) ♚c2 - ♜a3 - ♜d3
- 2) ♚c6 - ♜b7 - ♜c7
- 3) ♚b2 - ♜a4 - ♜a1
- 4) ♚e6 - ♜b8 - ♜c4
- 5) ♚a6 - ♜c5 - ♜c8
- 6) ♚f5 - ♜g7 - ♜g4
- 7) ♚f5 - ♜d6 - ♜g6
- 8) ♚h3 - ♜e1 - ♜f5
- 9) ♚f5 - ♜e3 - ♜e6
- 10) ♚b3 - ♜e1 - ♜a2
- 11) ♚d5 - ♜b4 - ♜b7
- 12) ♚d4 - ♜f5 - ♜f2

36 Mat bedenken: F

- 1) ♜c5, ♖d6, ♚f4
♜e5
- 2) ♜c8, ♖d8, ♜g8
♜e7
- 3) ♜g8, ♖f8, ♜c5
♜e8
- 4) ♖c5, ♜d3, ♜f5 (♜ moet in het werkboek ♖ zijn)
♜d5, ♚d4 (of ♜d4, ♚d5)
- 5) ♜b2, ♖c3, ♜g5, ♜e7
♜d4
- 6) ♜c1, ♖f1, ♜c2, ♜d2
♜e2
- 7) ♜e4, ♚h6, ♜f7
♜g5, ♚g4
- 8) ♜ ♚ ♜ ♚ ♚ moet onder het diagram staan.
♜g7, ♚e5, ♜g2
♜g5, ♚g4
- 9) ♜e3, ♚h6, ♜e6
♜g5, ♚g4
- 10) ♜e6, ♚c3, ♜h3
♜f4, ♚g4, ♜e4
- 11) ♜g3, ♜c2, ♜f2
♜e3, ♚d2, ♚e2 (? op d3 moet op e3 staan)
- 12) ♜e2, ♜c3, ♜d6
♜e4, ♚d5, ♚f4

37 Pat afdwingen: A

- 1) 1. ♖g8+ ♚xg8 pat
- 2) 1. ♚a5+ ♜xa5 pat
- 3) 1. ♖d8+ ♖xd8 pat
- 4) 1. ♖g3+ ♜xg3 pat
- 5) 1. ♖h3+ ♜xg3 pat
- 6) 1. ... ♜c7+ 2. ♖xc7 pat
- 7) 1. a7 ♚xb7+ 2. ♜h8 ♚xa7 pat
- 8) 1. ♚g3 (1. ♚f8 e1♖+) 1. ... e1♖ pat
- 9) 1. ♜b6 ♖xb6 pat
- 10) 1. ♖c7+ ♖xc7 pat
- 11) 1. g4 ♖xc2 pat
- 12) 1. d4+ ♖xc2 pat

38 Pat afdwingen: B

- 1) 1. ♖f2 (1. ♜xb5 ♞d4+) 1. ... ♜xd3 pat
- 2) 1. ♞a5 ♜xa5 2. a8♜ (2. a8♜ ♜b5+ 3. ♖a2 ♖xc2) 2. ... ♜xa8 pat
- 3) 1. d6 ♙xd6+ 2. ♖h4 ♙xh2 pat
- 4) 1. ♜xc6+ ♖xc6 2. e8♜+ ♜xe8 pat
- 5) 1. d7 ♜c7 2. ♖h8 ♜xd7 pat
- 6) 1. ♖d4 ♙b2+ 2. ♖c5 ♙xe5 pat
- 7) 1. ♜f3+ ♜xf3 2. gxh3+ ♖xh3 pat
- 8) 1. d5+ ♜xd5 (1. ... ♖xd5 2. ♙f3+) 2. ♙c4 ♜xc4 pat

39 Pat opheffen: A

- 1) 1. ♞e6
- 2) 1. ... b5 2. axb5 c3
- 3) 1. ♙g8
- 4) 1. ♖h1 (1. ♖g1) 1. ... ♖xh3 2. f5
- 5) 1. ... ♙b3 2. ♖xb3 c1♜
- 6) 1. ♙c4 bxc4 2. b5
- 7) 1. ♞b1 axb1♜+ 2. ♜xb1+

- 9) 1. c7 (1. ♖xd7 ♙f4 2. ♖e6 b5) 1. ... ♙f4+ 2. ♖d5 ♙xc7 pat
- 10) 1. ♞f6 ♖e5 2. ♖h6 ♖xf6 pat (2. ... ♜g8 3. ♞xg8 ♖f5 4. ♞e7+)
- 11) 1. c4 bxc3+ 2. ♖a4 ♙xa2 pat (2. ... ♙c6+ 3. ♖b3)
- 12) 1. fxe4+ (1. ♙xe4+? ♜xe4 2. fxe4+ ♖xe4 3. ♖g3 ♖f5 4. ♖f2 ♖f4 5. ♖g2 g3 6. ♖g1 ♖f3 7. ♖f1 g2+ 8. ♖g1 g4 0-1) 1. ... ♜xe4 2. ♖g3 ♜xc2 pat

40 Pat opheffen / #2: B

- 1) 1. ♖f3 ♖xh4 2. ♜h6#
- 2) 1. a3 bxa3 2. ♜xa3#
- 3) 1. ♙b3 axb3 2. ♜a7#
- 4) 1. ♙f2 gxf2 2. g4#
- 5) 1. b4 ♖a3 2. ♜a1#
- 6) 1. ♙h1 ♖xh1 2. ♜xh3#
- 7) 1. ♙d4 ♖xb4 2. ♙xb6#

- 8) 1. ... ♜f6
- 9) 1. ♞f3 gxf3 2. ♖g1
- 10) 1. ♖d3 (1. ♙xc5 dxc5 2. d6 ♖b2 3. d7 a1♜ 4. d8♜ ♜c1+ is remise; 1. ♙b4 cxb4 2. ♖c2 b3+ 3. ♖xb3 is pat) 1. ... ♖b1 2. ♖c3+
- 11) 1. ♙g8 ♖b1 2. ♞c3+
- 12) 1. ♜a1 bxa1♜ 2. ♜b8#

41 Pat vermijden: A

- 1) 1. c8♜
- 2) tekening
- 3) 1. ♙g4+
- 4) 1. ♜c1
- 5) 1. ♜d3+
- 6) 1. ♜d5
- 7) 1. ♞b3 ♖xb3 (1. ... ♙xh3 2. ♞c5#) 2. ♞d4+
- 8) 1. ... ♜g3

- 8) 1. ♜a3 bxa3 2. ♙c3#
- 9) 1. ♜f6 gxf6 (1. ... g6 2. ♜f8#; 1. ... gxh6 2. ♜f8#) 2. ♙xf6#
- 10) 1. ♖f6 ♖h8 2. ♖f7#
- 11) 1. ♜c1 ♖b5 2. ♜c5#
- 12) 1. ♙e4 dxe4 2. ♜d8#

42 'Ondekbaar' pat / Ja of nee: A

- 1) Nee: 1. ... ♙b1
- 2) Ja
- 3) Nee: 1. ... ♖e4
- 4) Ja
- 5) Ja: 1. ... ♜b3+ 2. axb3 axb3 pat
- 6) Ja

- 9) 1. ♖a1
- 10) 1. ♙b7 ♜b8 (1. ... ♜xb7 2. axb7 a5 3. b8♜ a4 4. ♜h8#) 2. ♙g2#
- 11) 1. h8♙+ (1. h8♜+? ♖b3 2. ♜xa1) 2. ♙g2#
- 12) 1. ♖g3 (1. ♖h2 g3+ 2. ♖xh3 g2 3. ♖xg2 pat) 1. ... h2 2. ♖xh2 g3+ 3. ♖g1 g2 4. ♞b4 ♖xa7 5. ♖xg2

- 7) Ja (1. ... ♙b4+ is geen pat, maar verliest)
- 8) Nee: 1. ... ♜b3
- 9) Nee: 1. ♜g6+
- 10) Nee: 1. ... f3
- 11) Ja: 1. ♜g4 hxg4 2. hxg4; 1. ♜g6+ is ook remise.
- 12) Nee: 1. ♖b4 ♖b2 2. ♜h2+ ♖a1 3. ♜e5#

43 Pat / Waar staat de koning pat: A

- 1) ♖a2 ♖a4 ♖c4
- 2) ♖f1 ♖h1 ♖e3
- 3) ♖h3 ♖h5 ♖h1
- 4) ♖a1 ♖h2 ♖g7 ♖h4

- 5) ♖a7 ♖h7 ♖h5 ♖c7
- 6) ♖a3 ♖b6 ♖c3 ♖e7
- 7) ♖f5 ♖f3 ♖h5 ♖h3
- 8) ♖h1 ♖f1 ♖a7 ♖h8

- 9) ♖a8 ♖c8 ♖h8 ♖a6 ♖e6
10) ♜d8 ♜f8 ♜h8 ♜h6 ♜h4

- 11) ♖a1 ♖a3 ♖c3 ♖e3 ♖g5 ♖h8
12) ♖f8 ♖g6 ♖g4 ♖e4 ♖c5 ♖c1 ♖a1

44 Materiaal winnen: A

- 1) 1. ♗xf8+ ♖xf8 2. ♜xe6
2) 1. ♗xf6+ ♖xf6 2. cxb6
3) 1. b8♗ (1. bxc8♗+ ♙xc8 2. ♖f3 ♙d6)
1. ... ♜xb8 2. ♜xb8+
4) 1. ♗e5+ ♖f8 2. ♙xd8
5) 1. ♙c6 ♗f8 2. ♙xa8
6) 1. ♙d5+ ♖h8 2. ♙xe4

- 7) 1. ... ♖d6 2. ♜g5 gxh5
8) 1. ♗xf8+ ♖xf8 2. ♙xa5
9) 1. ♗g2+ ♟7g6 2. fxe6
10) 1. ♗c3 ♗d7 2. ♙xh6
11) 1. ♜h1 (1. dxe8♗+ ♖xe8; 1. d8♗ ♗c5)
1. ... ♖g8 2. dxe8♗#
12) 1. ... ♗xa4

45 Penning / Pen: A

- 1) tekening
2) 1. ... ♗a5
3) 1. ♙f4
4) 1. ♗f3
5) 1. ♙f4
6) 1. ... ♙b4

- 7) 1. ♗e2
8) 1. ♙c3
9) 1. ♗e4
10) 1. ♜h4
11) 1. ♗a4
12) 1. ♗d4

46 Dubbele aanval / Matdreiging: A

- 1) 1. ... ♖c5 2. c3 ♜a8#
2) 1. ♟d3 ♜e3 2. ♜d4#
3) 1. ♙b3 a1♗ 2. ♙f7#
4) 1. ♖c4 ♜d1 2. ♟c6#
5) 1. ♖g3 ♖g6 (1. ... ♙b1 2. ♟f4#) 2. ♟f4+
6) 1. ♖f5 ♜xe7 2. g4#
7) 1. ♟f4 ♜h1 2. ♜c6#

- 8) 1. ♖b3 a1♗? 2. ♟e6#
9) 1. ♟f4 (1. ♟f8 ♖e5) 1. ... ♜g1 2. ♜d5#
10) 1. c4 ♟xc4 (1. ... ♟d1 2. b3#; 1. ... ♜d3
2. ♟c5#) 2. ♟c3#
11) 1. ♖g2 ♜e1 2. ♙f6#
12) 1. ♜b2 ♗g1 2. ♙b7#

47 Vrijpion: A

- 1) 1. f7
2) 1. ... ♙a4
3) 1. ♟xe6 ♗f6+ 2. ♟d4
4) 1. f8♗+ ♖xf8 2. ♗xd7
5) 1. c7
6) 1. a7

- 7) 1. ♟d5+
8) 1. ♖e6
9) 1. ♖f5
10) 1. ♗g7+ ♗xg7 2. hxg7 a3 3. g8♗
11) 1. ♟c4
12) 1. ♙b3 ♙e6 2. ♙xe6

48 Vrijpion: B

- 1) 1. ♙h7+ ♖xh7 2. g8♗#
2) tekening
3) 1. ... ♙h3+ 2. ♖xh3 exf1♗+
4) 1. ♙b4 (1. ♙g7 ♙xa3) 1. ... ♙xb4 2. axb4
5) 1. ♜g5 ♜xg5 2. h8♗
6) 1. ... ♖b8

- 7) 1. ♜b7+ ♜xb7 2. cxb7
8) 1. f3+ ♖xf3 2. c7
9) 1. ♙a5+
10) 1. ... ♜g8
11) 1. ... ♜b1
12) 1. b8♗+

49 Materiaal winnen: B

- 1) 1. ... ♗xf5 (1. ... ♙xf5? 2. ♗xc6+ bxc6
3. ♙xa5)
2) 1. ♜xe7 ♜xe7 2. ♗xe7 ♗xe7 3. ♜xe7
3) 1. ♜bb8 (1. ♙xd3? ♜xc8) 1. ... ♜xc8 2. ♜xc8+
4) 1. ... ♗xd5 (1. ... ♙xc6 2. ♟e7#)
5) 1. ♟xd4 (1. ♗xc8? ♜xc8 2. ♟xd4? ♜xc1+)

- 6) 1. fxg7 (1. bxc3 ♙xf6) 1. ... ♗a5 (1. ... ♜g8
2. bxc3) 2. gxh8♗+
7) 1. ... ♙xf3 (1. ... exf3 2. ♗xg4+)
8) 1. ... ♟xg6 (1. ... ♙xg6 2. ♟xg6+)
9) 1. ... dxc4 2. ♜xc4 ♗d5
10) 1. ... ♜xc3 2. ♙xc3 ♗xc3

- 11) 1. ♖xb4 (1. ♖xh4? ♜h6) staat materiaal achter) 2. ♜b1 ♜xb3
 12) 1. ... ♙xb2 (1. ... ♜xb3 2. ♙xf6 ♜xf6 en zwart

50 Tussenzet: A

- 1) 1. ♖h8+ (1. ♜xb1? h1♖) 1. ... ♙c4 2. ♜xb1 (eerst de promotie verhinderen)
 2) 1. ... ♖xd5 2. exd5 ♜xe2 (direct de witte dame slaan levert vanwege de paardvork op e7 niets op)
 3) 1. ♙e5 (1. ♜xc8? ♖xf4+) 1. ... ♖e6 2. ♜xc8 (eerst de dubbele aanval met de dame verhinderen)
 4) 1. ♖d8+ (1. dxe5? ♖xd3 2. ♖xb4) 1. ... ♙g7 2. dxe5 (met een tussenschaak de toren op d3 dekken)
 5) 1. ♖h8+ (1. ♜xe6? ♜a1+) 1. ... ♙d7 2. ♜xe6 (eerst schaak op de onderste rij verhinderen)
 6) 1. ... ♖xa3 2. ♜xa3 exd4 (slaan wat je slaan kunt; de dame gaat anders toch verloren)
 7) 1. ... ♙h6+ (1. ... ♙xe6? 2. g7) 2. ♙f3 ♙xe6 (de looper in veiligheid brengen)
 8) 1. ♙g8+ (1. ♖xc5? ♜e1#; 1. ♙f7? ♜b5) 1. ... ♙xg8 2. ♖xc5 (eerst een vluchtveld voor de koning maken)
 9) 1. ♜b8+ (1. dxe6+? ♙xc6 2. exf7 ♙d7) 1. ... ♙e7 2. dxe6 (het paard met tempo in veiligheid brengen)
 10) 1. ... ♜d1+ (1. ... ♖xb3? 2. ♖f5+) 2. ♙h2 ♖xb3 (eerst de dubbele aanval met de dame verhinderen)
 11) 1. g4 (1. ♖xc3? ♖d1+) 1. ... ♖h4 2. ♖xc3 (eerst mat verhinderen)
 12) 1. h5 (1. ♖xd5? ♜c5; 1. cxd5? ♜c5) 1. ... ♖xh5 2. exd5+ ♙g7 3. dxe6 (een aftrekschaak mogelijk maken)

51 Tussenzet: B

- 1) 1. ♙d4+ (1. ♖d7+? ♖f7 2. ♖xc8 (2. ♙d4+ ♙g6 3. ♖xc8 ♖f1+ 4. ♙g1 ♖f3#) 2. ... ♖f3#))
 1. ... ♙g8 2. ♖xc8+ (wit kan de toren met schaak slaan)
 2) 1. ♜c7 ♜xc4 (1. ... ♜xc7? 2. bxc7) 2. ♜xc8+ (de dubbele dreiging wint een stuk)
 3) 1. ♖d4 ♜e8 (1. ... ♜c6 2. dxc6) 2. exf5 (dubbele aanval met twee stukken)
 4) 1. ♖a3 (1. ♖xe4? ♖xa5; 1. ♖d6? ♜d8) (tegenaanval op de toren)
 5) 1. ... ♙f3 2. ♜d5 ♖h3 (met matdreiging op h3)
 6) 1. ... ♜d1+ 2. ♙b2 (2. ♙a2 ♖a8+ 3. ♙b2 ♖a1#) 2. ... ♖xf6+ (met schaak slaan of mat zetten)
 7) 1. ♖xc8 ♜xc8 2. ♜xe7 (toren op d8 pennen)
 8) 1. ♜c1 (1. ♙xe2? ♖xb2+) (eerst de dubbele aanval met de dame op b2 verhinderen)
 9) 1. ♙d5 ♜xd5 2. exd5 (de dubbele dreiging wint een stuk)
 10) 1. ♜f1 ♜d7 (1. ... ♖e7 2. ♖xd5) 2. ♖g4+ (mat dreigen; f7 kan niet veilig gedekt worden)
 11) 1. ♖g8+ ♜xg8 (1. ... ♙xg8 2. ♜xe7+) 2. ♜xe7 (toren op d8 weglukken of met schaak op e7 slaan)
 12) 1. ... ♜c6 (1. ... ♜xa8? 2. ♖xc7; 1. ... ♜d7? 2. ♖xd7) 2. ♖xb4 ♜xa8 (eerst de toren van c7 veilig neerzetten)

52 Spelregels / Legale stelling (ja of nee): A

- 1) Ja, laatste zet 1. ♜b5-d5+
 2) Ja
 3) Nee, de looper kan niet legaal op a6 komen.
 4) Nee: de pion op a3 moet van a2 of van b2 komen (na resp. a2-a3 of b2xa3). Beide zetten kunnen niet want op a2 en b2 staat nog een pion.
 5) Ja
 6) Nee: voor de laatste zet stond wit al schaak.
 7) Ja: b2-b1♖+ is de laatste zet. Zwarte stip moet weg.
 8) tekening
 9) tekening
 10) Ja: zwart staat pat. Zwarte stip ontbreekt.
 11) Ja: b2-b1♜+ is de laatste zet.
 12) Ja: f4xe3+ is de laatste zet.

53 Spelregels / Legale stelling (ja of nee): B

- 1) Nee: voor de laatste zet stond zwart al schaak.
 2) Ja: b7xc8 ♜+ is de laatste zet.

- 3) Nee: voor de laatste zet stond wit al schaak.
- 4) Ja: ♖c6-c8+ is de laatste zet.
- 5) Nee: zwart heeft geen laatste zet.
- 6) Ja: ♜g2-h2+ is de laatste zet.
- 7) Ja: f3xg4+ moet de laatste zet zijn. Met de witte pion op g3 is er geen laatste zet.
- 8) Ja: 4 (5) promoties tot dame.
- 9) Nee: twee witte lopers en 8 pionnen.
- 10) Nee: zwarte dubbelpion en wit heeft alle stukken nog.
- 11) Ja: 1. ... a5 is de laatste zet. Ook de slechte zet 1. ... ♜a4 is legaal.
- 12) Nee: de zwarte loper kan niet op a6 schaak geven.

54 Verdedig tegen een vrijpion: A

- 1) 1. ♕d5+ (1. ♕e4? f5+) 1. ... ♜g7 2. ♕a2 (tempo winnen en dekken)
- 2) 1. c4+ ♜xc4 2. ♜c2 (veldruiming en dekken)
- 3) 1. ... e4+ 2. ♜xe4 ♕e5 (veldruiming en dekken)
- 4) 1. ♖a1 ♖g1+ (anders 2. ♖f1) 2. ♜d2 (veld f1 tweevoudig dekken met röntgendekking)
- 5) 1. ♖a3+ ♜b4 2. ♖a1 (tempo winnen en dekken)
- 6) 1. b5+ (1. ♕h6? g5) 1. ... ♜xb5 2. ♕a3 (baanruiming en dekken)
- 7) 1. ♖f1 (De enige manier om de vrijpion te winnen en de g-pion op het bord te houden. Dat lukt niet met: 1. ♖e4+? ♜xe4 2. ♕b7+ ♜f4 3. ♕xg2 ♜xg4 en evenmin met 1. ♖f3+ ♜xf3 2. ♕b7+ ♜xg4 3. ♕xg2) 1... gxf1 ♖+ 2. ♕xf1 a5 3. g5
- 8) 1. ♕g3 (1. ♕g5? ♜f2; 1. ♕f6? c5) 1. ... ♜f1 (1. ... ♜h1 2. ♕f2) 2. ♕h2 (juiste diagonaal vinden om te dekken)
- 9) 1. ♕g6 (1. ♖g1 b1 ♖ 2. ♖xb1 ♖xb1) 1. ... b1 ♖ 2. ♕xb1 ♖xb1 3. ♖xf7 (dekken dankzij penning)
- 10) 1. ♖d8+ (1. ♖c5 ♖c1+ 2. ♜f2 b1 ♖) 1. ... ♜h7 2. ♖db8 (met tempo veld b1 tweevoudig dekken)
- 11) 1. ♖h5+ ♜xh5 2. a8 ♖ (baanruiming en dekken)
- 12) 1. h4! g2 (1. ... gxf2 2. ♜e2) 2. ♜h3 (veldruiming dekken)

55 Verdedig tegen een vrijpion: B

- 1) 1. ♜d4 c1 ♖ 2. ♜f3# (dubbele aanval: vrijpion of mat)
- 2) 1. ... ♜d3+ 2. cxd3 a1 ♖ (baanruiming en dekken)
- 3) 1. ♜c5+ ♜d6 (1. ... ♕xc5 2. ♜b2) 2. ♜b3 (verdediger van b2 wegllokken of dekken)
- 4) 1. ♖d8+ (1. ♖c5? ♖c1+ 2. ♜f2 b1 ♖) 1. ... ♜h7 2. ♖db8 (zie blad A #10)
- 5) 1. ♜d3+ ♜d4 (1. ... exd3+ 2. Kxd3 en dekt h1) . ♜f2 (wegllokken en dekken)
- 6) 1. ♜c2 ♜a3 (1. ... b5 2. ♖b1 b4 3. ♖f1 b3+ 4. ♜c1 b2+ 5. ♜c2) 2. ♖b1 (dankzij de matdreiging kan de koning helpen zodat de toren naar b1 kan)
- 7) 1. h5 b1 ♖ 2. ♕g6+ ♖xg6 3. hxc6+ ♜xc6 4. c6 (dubbele aanval na promotie)
- 8) 1. ... ♕d4+ 2. ♜c2 ♕f6 3. ♜d3 ♜f7 (met tempo veld d8 tweevoudig röntgendekken)
- 9) 1. ♖e8 e1 ♖ 2. ♕c5+ (nieuwe dame met een afrekaanval winnen)
- 10) 1. ♕f6 gxf6 (1. ... ♜f5 2. ♜xg7) 2. ♜e7# ('onveilig' dekken is mogelijk dankzij mat)
- 11) 1. ♕b6 ♜c8 (1. ... c1 ♖ 2. ♖h8#) 2. ♕e3 (met tempo – matdreiging – dekken)
- 12) 1. d8 ♜+ ♜e7 2. ♕c6 ♜xd8 3. ♜c2 ♜c7 4. ♕h1 ♜b6 5. a3 (baanruiming; paardpromotie met schaak wint een tempo en dekt veld c6)

56 Verdedig tegen een vrijpion: C

- 1) 1. ♕c1 (1. ♖c2 ♜a1 2. ♕c1 b1 ♖) 1. ... b1 ♖ 2. ♖a3# (penning naar een veld)
- 2) 1. ... ♕f1+ (1. ... ♜c7? 2. d8 ♖+ ♜xd8 3. ♕xb5) 2. ♜g4 ♜c7 (tussenschaak om afrekaanval te voorkomen)
- 3) 1. ♜c3 ♜a4 2. ♜d2 (2. ♖a8+ ♜b5) (tempowinst door matdreiging)
- 4) 1. ♜e1 a1 ♖ (1. ... ♜d4 2. ♜c2+ ♜c3 3. d4) 2. ♜f3# (dubbele aanval: dekken op c2 of mat op f3)
- 5) 1. ♕b4 axb4 2. ♜xb4 ♜xd4 3. ♜c2+ (veld b4 veroveren voor de loper of met een paardvork een nieuwe dame winnen)
- 6) 1. ♖h6 (1. ♖a6 ♕b5+) 1. ... a1 ♖ (1. ... ♕f5+ 2. ♜e3 (2. ♜c3? a1 ♖+)) 2. ♖h1+ ♜f2 3. ♖xa1

(röntgenschaak voorbereiden)

- 7) 1. ♖c1 (1. ♖b2? ♜xb2 2. ♜e2+ ♜f2 3. ♜c3 ♜e1 4. ♜g2 ♜a4) 1. ... dxc1♚ (1. ... d1♚ 2. ♖e3#)
2. ♜e2 (penning naar een veld: mat op e3 of paardvork na slaan op c1)
- 8) 1. ♖d5 (1. ♖g6+ ♜xe6) 1. ... cxd5 (1. ... b1D 2. Te1+) 2. ♚e1 a5 3. ♚b1 (veldruiming: dekken of damewinst)
- 9) 1. ♖c1 d1♚ (1. ... ♜xd3 2. ♖xd2 ♜xd2 3. ♜g4) 2. ♜b2+(veldruiming om na promotie op d1 een paardvork te geven)
- 10) 1. ♜c3 b1♚ (1. ... b5 2. ♚b4 (2. ♚h8 b4+)) 2. ♚a4+ ♚a2 3. ♚xa2+ ♜xa2 4. ♜b4 (baanruiming)
- 11) 1. ... ♚g8 2. ♚e8 ♖b6 (eigen toren dekken en d8 tweevoudig dekken)
- 12) 1. ... ♚e4 2. d8♚ (2. dxe8♚ ♚xe8) 2. ... ♚a4# (de vrijpion slaan is pat. Wit dreigt alleen 2. edx8D, de promotie op de d8 is vanwege mat op a4 geen dreiging).